

Storbysamarbeidets innspill til:
UNGDOMMENS MAKTUTREDNING

INNLEDNING

Barn og ungdom¹ utgjør vel én femtedel av Norges befolkning². Denne delen av befolkningen er en samfunnsgruppe som per i dag ikke har stemmerett, og heller ikke er representert i de folkevalgte organene, verken på nasjonalt, fylkeskommunalt eller kommunalt nivå. Med andre ord har ungdom ingen formell, direkte makt, verken på individ- eller gruppenivå. Dette stiller store krav til politikerne, fordi barn og unge har lovfestet rett til å bli hørt i saker som angår dem.

BARN, UNGE OG MAKT

Hva slags makt bør barn og ungdom ha?

Storbysamarbeidet mener at barn og ungdom må ha makt i form av innflytelse på de folkevalgte, makt-havende forsamlingene, og i form av at barn og ungdom får uttale seg i saker som kun behandles på forvaltningsnivå. I mange kommuner blir barn og ungdom lyttet til, men situasjonen i dag er allikevel ikke tilfredsstillende.

Vi mener at man må legge til rette for flere unge folkevalgte, på både kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå. Det er meget viktig å sikre at unge – som er over myndighetsalder – sitter i folkevalgte organer, fordi det bidrar til å ivareta at den femtedelen av befolkningen som ikke har noen form for direkte makt, i større grad blir hørt av politikerne. Vi tror at styrking av faget elevrådsarbeid og demokratiopplæring i grunnskolen vil bidra til å øke andelen unge i folkevalgte organer (se for øvrig avsnitt om faget).

Lovfesting av ungdomsråd (eller liknede medvirkningsorgan) vil være et tiltak som gir barn og ungdom mer innflytelse. Det er både en meget viktig symbolsak som vil vise at Norge på følger opp Barnekonvensjonens artikkel tolv om at barn og ungdom har rett til å bli hørt, men vil også gjøre at de kommunene som i dag ikke har innflytelsesorgan for unge (12 pst. av kommunene per 2009³) vil være nødt til å starte ungdomsråd. Ved lovfestelse av ungdomsråd er det meget viktig at det skjer med åpne rammer slik at rådernes oppbygning og arbeid organiseres slik at det tilpasses lokale forutsetninger og utfordringer i de enkelte kommunene.

I dag har mange fylker og kommuner medvirkningsorganer for ungdom, men det finnes ikke noe medvirkningsorgan på nasjonalt nivå. Dette ser Storbysamarbeidet på som et enormt problem. Det diskuteres mange saker av nasjonal karakter i de lokale medvirkningsorganene, og mange frustrerer seg over at det ikke finnes noen måte å ta sakene videre til behandling på nasjonalt nivå. Derfor mener Storbysamarbeidet at opprettelsen av et slikt nasjonalt medvirkningsorgan er helt nødvendig. Dette kan organiseres på ulike måter. Et eksempel på en slik modell er modellen som ble brukt under Ungdommens nasjonal-

---

¹ Med «barn og ungdom» mener vi den delen av befolkningen som er under myndighetsalderen, altså under atten år.

Med «unge» mener vi den delen av befolkningen som er fra tenårene til midten av tjuårene.

² 23 pst. per 1. januar 2011. Kilde: SSB

³ Kilde: Rapport fra NIBR: Knutdtzon & Tjerbo (2010). *De unge stemmene*.

forsamling⁴, arrangert i 2010 av Barneombudet og Barne- og Ungdomsrådet i Oslo med støtte fra Fritt Ord. Vi er positive til å videreutvikle denne modellen, og ta den i bruk på fast basis. Erfaringsrapporten som be utarbeidet i etterkant av UNF viser at et slikt organ ikke koster mye penger.

Har ungdom reell innflytelse?

I dag er samfunnet strukturert slik at barn og ungdom skal ha en indirekte makt gjennom innflytelse; det er slik barn og ungdom skal bli tatt hensyn til. Premisset for at den indirekte makten skal eksistere er ikke bare at barn og ungdom har medvirkningsorganer, men også at organene må bli lyttet til. Der- som organene skal ha en reell innflytelse er politikerne nødt til å ta konsekvensene av meningene til barn og ungdom – altså gjør som barn og ungdom vil. Å ha makt er å ha muligheten til å tvinge noen til å gjøre noe de ellers ikke ville ha gjort. Svært få medvirkningsorganer har i dag muligheten til dette.

Spørreundersøkelsen gjennomført i NIBR-rapporten *De unge stemmene* fra 2010, viser at kun 19 pst. av kommunene i spørreundersøkelsen mener at medvirkningsorganet i deres kommune i stor grad medfø- rer innflytelse for ungdom i kommunale beslutningsprosesser, og enda færre mener barn har stor grad av innflytelse (3 pst.). Dette mener Storbysamarbeidet er alt for lave tall. Rapporten konkluderer med at «Undersøkelsen indikerer at det skjer mye arbeid for å trekke inn barn og unge i saks- og beslutnings- prosessene i kommunene i Norge, men at det er mye som kan fungere bedre. Å få dette til å fungere godt krever både tid, arbeid og vilje. Det kan se ut som om vi er på vei, men har et stykke igjen».

Den reelle innflytelsen er avgjørende for at ungdom skal bli engasjerte (se for øvrig avsnitt om engasje- ment). At politikerne har en holdning om at ungdom kan bidra med konstruktive, nyttige innspill er helt sentralt. Vi tror også både politikere og ansatte i administrasjon og fagetater bør bli mer bevisste på medvirkningsorganene eksisterer, og at de kan bruke dem oftere som høringsorganer eller kalle inn til møter. En satsning på medvirkningsorganer for barn og ungdom der man øker bevisstheten til politikere og kommunalt ansatte om organene, lovfester organenes eksistens og danner et nasjonalt medvirk- ningsorgan er helt nødvendig for å sikre reell innflytelse.

Legge til rette for engasjement blant barn og unge:

Vi tror flere barn og ungdom vil bli engasjerte dersom de fikk vite at det er mulig påvirke sin hverdag. Det er alt for få som vet om at ungdomsrådene og de andre medvirkningsorganene for ungdom eksiste- rer, og for få som får vite det når medvirkningsorganene oppnår noe. Dersom flere oppdager at å enga- sjere seg gir muligheter til reell innflytelse, i tillegg til at man lærer enormt mye, tror vi flere ungdom- mer vil benytte seg av de mulighetene som finnes til å engasjere seg. Å tvinge frem engasjement er ingen god løsning; engasjement må legges til rette for.

For å ha meninger om en sak er man nødt til å forstå saken og ha kunnskap om saken. Dette er nok et hinder for mange til å engasjere seg. Derfor er det viktig at sakspapirer legges til rette også for uerfarne lesere.

For å holde på engasjementet er det viktig at arbeidet gir resultater. Mange ungdommer opplever stadig at de ikke blir tatt på alvor, som er svært demotiverende for videre engasjement. Ungdom må bli sett hørt og inkludert. Å slippe alltid å måtte kjempe for å få frem sin mening, men bli spurt om å delta på møter eller delta i høringer gir også bedre motivasjon. Medvirkningsorganene er nødt til å få gjennom- slag for noen av sine saker. I tillegg er godt sosialt miljø, muligheten til samarbeid og erfaringsutveksling med andre (både lokalt, nasjonalt og internasjonalt) og kurs med relevant læringsutbytte.

---

⁴ Erfaringsrapporten fra UNF: http://www.barneombudet.no/sfiles/94/83/2/file/unf2010_rapport_.pdf.

STRUKTURERING OG ORGANISERING AV MEDVIRKNINGSORGANER FOR BARN OG UNGDOM

I denne delen referer vi til Ungdommens bystyre (UB) og Ungdomsråd (UR). Det er svært ulike organisering av medvirkningsorganer i de ulike kommunene. Her har vi tatt utgangspunkt i UR og UB, men prinsippene kan overføres til medvirkningsorganer generelt.

Valg av representanter til UB/UR:

Valget av representanter til Ungdommens bystyre og Ungdomsråd må skje demokratisk, som i alle andre prosesser rundt UB/UR. Det skal og må være et demokratisk valg. Det er særdeles viktig at det opplyses om muligheten til å stille til valg, uansett om det velges representanter fra hele skolen eller kun gjennom elevråd. Dermed må det også i forbindelse med valg av representanter informeres grundig om hva UB og UR er. Dette kan ideelt sett fjorårets representanter bidra med. Er ikke disse lenger tilstede ved den aktuelle skole kan det hentes inn andre representanter.

Koordinatorers rolle:

Koordinator har en sentral rolle i UB/UR. Det er viktig at koordinator er en god organisator og er villig til å informere og tilrettelegge på best mulig måte. Dette i tillegg til å opplyse og veilede *uten* å påvirke sakene eller deres utfall. Det er viktig at det er klarhet rundt koordinatorers rolle og arbeidsoppgaver. Det er også nødvendig at koordinator er tilgjengelig overfor alle representanter på epost og lignende.

Strukturering av UB/UR:

Kontinuitet i UB/UR er sentralt. Det tar tid å komme inn i arbeidsmetoder og å bli trygg på seg selv som representant. Ideelt sett burde man derfor velges for to år, gjerne slik at halvparten av UB/UR byttes ut hvert år, mens den andre halvparten blir sittende. Med dette vil man sikre et UB/UR med stabilitet, erfaring og større påvirkningskraft.

Ellers er det nødvendig å huske på at representantene som sitter i UB/UR faktisk er unge og ikke små voksne. Det kan i enkelte tilfeller være tungvint og lite hensiktsmessig å forholde seg til samme type sakspapirer, votering, forslagsmetoder og møtstruktur som voksne politikere benytter seg av. Det er rett og slett viktig at møtene, foredrag som holdes, sakspapirer osv. er utformet på en måte som gjør det enkelt å orientere seg i saken og gjøre seg opp en mening. Sist men ikke minst er det nødvendig med hyppige møter. Helst fem i året for hele UB/UR, og en gang i måneden for formannskap/ledergruppe/arbeidsutvalg.

Kontakt med skolene, elevråd osv.

Kontakt med skoler og elevråd er selvfølgelig nyttig og også meget nødvendig. Kontakten er nødvendig fordi man får markedsført UB/UR sine saker og ikke minst gjort UB/UR i seg selv mer synlig. Ideelt sett skal UB/UR være et talerør for *alle* barn og unge i byen/kommunen. Målet er at alle barn og unge i byen/kommunen vet hvem UB/UR er, hva man kan bruke UB/UR til og hvordan man kan ta kontakt. Ved at UB/UR får en rolle på skolene/i elevrådene, vil dette forhåpentligvis øke uformell medvirkning og engasjement.

Veier til kontakt med skolene er i første rekke elevråd. Derfor bør representanten(e) for skolen sitte i dette. Elevrådet kan bruke sin/sine representanter som kanal direkte til UB/UR. Elevrådet kan være en instans hvor man på forhånd bringer opp/diskuterer saker som er oppe i UB/UR eller som man ønsker tas opp. På denne måten kan elevrådet bli en slags "partigruppe" for representanten(e)

En annen mulig måte å holde god kontakt med skolene er å arrangere en UB/UR post på kommunes/byens rektormøter.

Viktighet av samarbeid mellom medvirkningsorganer.

Det å knytte kontakter er absolutt en fordel. Har man kontaktmuligheter med de andre større UB/UR kan man lettere utveksle erfaringer, og gi hverandre råd osv. Ofte står man overfor liknende problemstillinger. Vet man da at det er enkelt å kontakte noen andre i en liknende situasjon er dette en stor fordel.

Det absolutt gunstig med minst *en* storbysamling i året. Denne bør alltid legges til et tidspunkt hvor alle UB/UR er over oppstartsfasen. Ideelt sett bør hele formannskap/ledergruppe/arbeidsutvalg delta for å bli kjent med andre og lære av andre i andre ungdomsbystyrer eller ungdomsbyråd.

Hvordan styrke demokratiopplæringen i skolen?

Vi ønsker valgfag inn i ungdomsskolen, men ikke på bekostning av faget elevrådsarbeid. Dette fordi vi ser at faget har et stort potensial i utviklingen av ungdomsdemokrati, og er derfor altfor viktig til og fjernes fra læreplanen.

God struktur på timene i faget elevrådsarbeid bør være et minstekrav, slik at de blir brukt til sitt formål. For å få gjennomført dette krever vi en konkret læreplan i faget, hvor fagets kompetansemål fremheves.

Faget elevrådsarbeid bør også gjeninnføres i videregående skole.

Vi ser også viktigheten av å gjennomføre kursing for hvert enkelt elevråd, slik at de tillitsvalgte vet hva jobben innebærer og hvilke krav som stilles til medlemmer av elevrådet.

Bør en ha faste møter for elevrådet og evt. hvor ofte?

Vi mener at det bør stilles krav om minimum to møter i måneden. På denne måten får man kontinuitet i elevrådsarbeidet, samt at det vil skape en bedre struktur for behandling og drøfting av elev - initierte saker.

Bør en lærer ha ansvar for å ha kontakt med elevråd?

Vi mener at det burde være en fast person som har oppsyn med elevrådet, da spesielt møtetider og føring av politisk fravær. Lærerne skal vite når elevrådet har møter, men trenger ikke nødvendigvis å ha direkte ansvar for hva som blir tatt opp i elevrådet. De tillitsvalgte har ansvar for å holde klassene informert

Hvilken innflytelse har elevrådet i dag?

Elevrådet har makt til å fremme elevsaker, samt fremme disse videre til administrasjon og ledelse på skolen. Elevrådet får dermed også rådgivende makt og mulighet til å veilede saker.

Hvordan kan elevrådet bli bedre?

Vi mener at et sentralt punkt i forbedringen av elevrådsarbeidet er å skape en bedre struktur. Dessuten må lærere og rektor involvere seg mer for å styrke samarbeidet mellom administrasjon og elevråd. Dette er viktig for å heve elevrådets status internt på skolene. Det er også av stor betydning at elevrådsleder og den voksne kontaktpersonen skal være engasjerte og motiverte i sitt arbeid for elevrådet, spesielt med tanke på å skape grobunn for engasjement i hele elevrådet.

Ved valg innad i klassene er det viktig at alle blir informert om hva som forventes av en tillitsvalgt, slik at de som er best egnet og har størst engasjement og ansvarsfølelse får jobben.

Hvordan kan elevrådet samarbeide med UB/UR?

Ungdommens Bystyre/Ungdomsrådet ønsker å formidle til den enkelte skolen hvilken funksjon UB/UR har, hvordan UB/UR jobber og hvordan elevrådene kan bruke UB/UR. Klassens representant(er) bør ha en egen plass i elevrådet, uavhengig av om vedkommende er tillitsvalgt(e) eller ei. Dette for å skape et tettere forhold mellom elevråd og UB/UR. Det kan også være lurt om representanten(e) har en fast post på sakslisten hvor han/hun informerer om hvilke saker som er oppe i UB/UR. På denne måten kan representanten bruke elevrådet som en kanal til elever i alle klasser.

OPPSUMMERING:

Storbysamarbeidet mener om ungdom og makt at:

- barn og ungdom må ha makt i form av reell innflytelse på de folkevalgte forsamlingene, og i form av at ungdom får uttale seg i saker som behandles på forvaltningsnivå;
- ungdomsråd på kommunalt og fylkeskommunalt nivå (eller liknede medvirkningsorgan) må lovfestes;
- et medvirkningsorgan for ungdom på nasjonalt plan må opprettes;
- dersom medvirkningsorganene skal ha en reell innflytelse er politikerne nødt til å ta konsekvensene av meningene til barn og ungdom – barn og ungdom må få gjennomslag; og
- en satsning på medvirkningsorganer for barn og ungdom – der man øker bevisstheten til politikere og kommunalt ansatte om organene, lovfester organenes eksistens og danner et nasjonalt medvirkningsorgan – er helt nødvendig for å sikre reell innflytelse.

Storbysamarbeidet mener om ungt engasjement at:

- å tvinge frem engasjement er ingen god løsning; engasjement må legges til rette for;
- barn og ungdom vil bli engasjerte dersom de vet at det er mulig påvirke sin hverdag;
- å bli tatt på alvor av voksne maktpersoner bidrar til økt motivasjon og interesse; og
- ved å oppnå utvikling og resultater opprettholder man ungt engasjement.

Storbysamarbeidet mener om strukturering av medvirkningsorganer for ungdom at:

- valg av representanter må skje demokratisk;
- koordinator må være tilgjengelig, informativ og nøytral;
- det er viktig å sikre kontinuitet, erfaring og stabilitet i medvirkningsorganene. Dette kan eventuelt gjennomføres ved en valgperiode på to år;
- møtstruktur, sakspapirer og talemåter må være enkle å forholde seg til for alle representanter;
- kontakt med skoler og elevråd er nødvendig for å involvere flest mulig i prosessene som foregår i medvirkningsorganene; og
- det må være mulighet for samarbeid og erfaringsutveksling med andre medvirkningsorganer, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Storbysamarbeidet mener om demokratiopplæring og faget elevrådsarbeid at:

- faget elevrådsarbeid må ikke fjernes ungdomsskolen, da det er essensielt i demokratiopplæringen. Faget bør også gjeninnføres i videregående skole;
- tydelige rammer for hvordan timene i faget elevrådsarbeid skal gjennomføres må eksistere, derfor krever vi en konkret læreplan i faget.

STORBYSAMARBEIDET
Bergen, Kristiansand, Oslo, Stavanger & Trondheim

- det bør utarbeides retningslinjer for hvordan elevrådsarbeid skal gjennomføres. Retningslinjene bør inneholde krav om kontinuitet, fast voksen kontaktperson, møtetider, føring av protokoller osv.;
- for å forbedre elevrådene trengs en bedre struktur, involvering fra lærer og rektors side;
- det er svært viktig at tillitsvalgte er engasjerte og valgt på et riktig grunnlag; og
- skolens representant(er) i medvirkningsorganer bør ha en egen plass i elevrådet uavhengig av om vedkommende er tillitsvalgt eller ikke.